

EESTI TEADUSTE AKADEEMIA ESTONIAN ACADEMY OF SCIENCES

ENERGEETIKANÕUKOGU

KOOSOLEKU PROTOKOLL nr 1

Tallinn

10. veebruar 2005

Algus kell 14.00, lõpp kell 17.30

Juhatas Mihkel Veiderma
Protokollis Johann Lasn

Koosolekust võtsid osa nõukogu liikmed: Alo Adamson, Arvi Hamburg, Lembit Krumm, Leevi Mölder, Arvo Ots, Anto Raukas, Ülo Rudi, Mati Valdma, Mihkel Veiderma.

Ettekandjad ja külalised:

AS Viru Keemia Grupp-ist Jaanus Purga

AS Narva Elektri jaamad-est Rein Talumaa, Nikolai Golubev

AS Eesti Energiast Indrek Aarna

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumist Frank Õim

Tallinna Tehnikaülikoolist: Mihkel Koel, Rein Kuusik, Ülo Lille, Vahur Oja, Jüri Soone.

Koosolek kinnitas päevakorra:

1. Sissejuhatus – Mihkel Veiderma

2. Ettekanded:

Põlevkivi töötlemise olukorrast ja arengust

AS Viru Keemia Grupp'i tehnikadirektor Jaanus Purga

Tahke soojuskandja tehnoloogia põlevkivi töötlemiseks

AS Narva Elektri jaamad õlitehase juhataja Nikolai Golubev

Ettekannete arutelu ja seisukohtade kujundamine

3. Energeetikanõukogu töökavast

Sissejuhatavalt rõhutas M. Veiderma põlevkivi tehnoloogilise töötlemise arendamise aktuaalsust ja selle käsitlemise vajadust riigi energeetika arengukava kompleksis.

Järgnevalt kuulati ära Jaanus Purga ja Nikolai Golubevi ettekanded. Ettekannete järel esitasid koosolekust osavõtjad ettekandjatele arvukalt küsimusi ja said neile vastused.

Arutelus võtsid sõna: F. Õim, A. Raukas, J. Soone, Ü. Rudi, A. Ots, L. Mölder, R. Talumaa, M. Veiderma.

Ettekannete ja arutelu tulemusi kokku võttes **e n e r g e e t i k a n õ u k o g u m ä r g i b :**

Naftavaru piiratuse ja naftasaaduste kallinemise tingimustes võib õlisaaduste tootmine põlevkivist omandada kindla perspektiivi nii Eesti siseturul kui ka eksporditriiklina.

Põlevkivi tehnoloogilise töötlemise maht on viimastel aastatel tänu soodsale turusituatsioonile ja tootmise efektiivsuse paranemisele oluliselt kasvanud. 2004. a töödeldi 2,8 milj. t põlevkivi ja saadi 387 tuh. t õlisaadusi, sealhulgas 271 tuh. t Kohtla-Järve ja Kiviõli tehases (tükkpõlevkivist vertikaalse utteretordi kasutamisel) ja 116 tuh. t AS Narva Elektri jaamad õlitehases (peenpõlevkivist tahke soojuskandja e. Galoteri seadmel), müügituluga kokku 750 milj. krooni. Õlisaaduste tootmine on võrreldes elektrienergia tootmisega põlevkiviressursi kasutuselt efektiivsem (kõrgema kasuteguriga), annab kallihinnalisemat produktsiooni ja suhteliselt suuremat kasumit.

Kui investeerida mõõdukalt olemasolevasse tootmisse, võimaldab see lähema 2–3 aasta jooksul suurendada õlisaaduste toodangut ligikaudu 15% ehk 60 tuh. t võrra. Õlitoodangu edasiseks suurendamiseks on vaja uusi võimsusi ning ilmselt ka uusi tehnoloogilisi lahendusi nii põlevkivi utmisel kui ka uttesaaduste järgneval vääristamisel.

AS Narva Elektriijaamad kavandab sel eesmärgil 2008–2009 rajada kolmanda (täiustatud) tehnoloogilise liini. AS Viru Keemia Grupp kavatses ehitada katseseadme, et luua uus tehnoloogia peenpõlevkivi utmiseks. Selles planeeritakse kombineerida Galoteri ja nn ATP protsessid, pidades kaugema eesmärgina silmas rajada suur õli-küttegaasitehas. Nõukogu arvates on võimalik õli tootmist laiendada ka vertikaalretortide alusel kui ühtlasi rakendada kardinaalseid meetmeid, et vältida tahkete heitmete (poolkoksi ja fuusside) sattumist keskkonda. Üks võimalus, mida tuleks täiendavalt uurida, on soojus- ja elektrienergia saamine heitmete põletamisel.

Põlevkivivaru on hästi uuritud, kuid kehtivad õigusaktid ei taga, et olemasolevaid varusid kasutataks heaperemehelikult. Rahul ei saa olla kaevelubade mitmele ettevõttele väljaandmise praktikaga seostamata seda varu sihtotstarbelise ja täieliku kasutamise, samuti toimunud kaeveväljade varu ebatäieliku väljamise ja suurte kadudega. Tingimustes, kus kvaliteetseid varusid jääb üha vähemaks, on kadude minimiseerimine esmajärgulise tähtsusega.

Huvi põlevkivi kasutuselevõtu, sealhulgas Eesti sellealaste kogemuste vastu on maailmas oluliselt kasvanud. Maailma Energia Nõukogu arvestab põlevkivi kui lähituleviku ressursi. Nagu on näidanud aastatel 2000-2004 läbiviidud USA-Eesti ühisuuringud, pakub rahvusvaheline koostöö uusi võimalusi põlevkivi töötlemistehnoloogia arendamiseks ja saaduste vääristamiseks. Paraku on TANi 20.09.2004 otsus koostöö jätkamise kohta USA-ga senini täitmata.

N õ u k o g u o t s u s t a b :

1. Tunnustada põlevkivitöötlemise ettevõtete tööd toodangu suurendamisel ja tootmise täiustamisel.
2. Pidada põlevkivi põletamisel põhineva energeetika kõrval tähtsaks ka põlevkiviõli ja küttegaasi kombineeritud tootmise arendamist. Teha ettepanek Majandus- ja Kommunikatsiooni-ministeeriumile töötada riigi kütuse- ja energiamajanduse pikaajalise arengukava alamprogrammina komplekselt läbi mõlema suuna arengustenaariumid, seostades neid põlevkivivaru suuruse ja kvaliteedi muutumisega ning kaeveväljade paiknemisega. Lugeda ebaõigeks kavandada riigi kütuse- ja energiamajanduse arengut perioodiks pärast 2010. a ilma mõlema suuna kompleksse läbitöötamiseta. Kui ilmneb vajadus kaasata riiklikke vahendeid õlikompleksi arendamisega seotud investeeringutesse, viia läbi erinevate tehnoloogiliste lahenduste ekspertiis.
3. Teha Keskkonnaministeeriumile ettepanek vaadata koos Majandus- ja Kommunikatsiooni-ministeeriumiga läbi riiklik regulatsioon põlevkivivaru kasutamise osas tõstmaks kaevandavate ettevõtete vastutust varu sihtotstarbelise ja ratsionaalse kasutamise eest.
4. Arendada põlevkivialastes uurimis- ja arendustöodes koostööd teiste põlevkiviresurssi omavate maadega, eriti USA-ga, saades teavet nendes toimuvast ja müües meie intellektuaalsed teaduslikku ja tehnoloogilist omandit. Paluda Tallinna Tehnikaülikoolil kanda koos ettevõtetega hoolt põlevkivi-alaste uuringute ja arendustööde tugevdamise ja järjepidevuse eest. Paluda TANi kontrollida oma 20.09.2004 otsuse täitmist.

Nõukogu tänab Jaanus Purgat ja Nikolai Golubevi asjalike ettekannete ning Rein Talumaad täiendavate selgituste eest.

Päevakorra 3. punktis nõukogu otsustas võtta järgmiste koosolekute päevakorda taastuva energia ja turba energeetilise kasutamise, seejärel elektroenergeetika riikliku arengukava eelnõu arutamise.

Nõukogu esimees

Mihkel Veiderma

Lisa: Jaanus Purga ja Nikolai Golubevi ettekannete kokkuvõtted